

Інституційний репозитарій в інформаційному просторі університету - це централізована електронна платформа для тривалого зберігання, накопичення та забезпечення надійного відкритого доступу до результатів наукових досліджень, що проводяться в установі. Інституційний репозитарій дозволяє зберігати цифрові копії наукових публікацій, дисертацій, наукових звітів, матеріалів конференцій та інших академічних документів. Технічну та адміністративну підтримку інституційного репозитарію ХНУ здійснює наукова бібліотека (6-й поверх, відділ інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення, інформаційно-бібліографічний відділ).

У березні-травні 2023 року у книгозбірні університету було проведено онлайн-опитування щодо можливостей розвитку репозитарію в межах реалізації політики відкритої науки в університеті. Основним дослідницьким документом слугувала онлайн-анкета «Інституційний репозитарій в інформаційному просторі університету», питання якої обговорено та затверджено на засіданні методичної ради бібліотеки. В опитуванні взяло участь 40 респондентів, зокрема, викладачі університету (37) та співробітники (3). Анкета містила 11 запитань із запропонованими варіантами відповідей.

У контексті дослідження бібліотечні фахівці поцікавилися думкою респондентів щодо того, як часто вони користуються інституційним репозитарієм; з якою метою звертаються до нього; надають перевагу самоархівуванню чи передачі документа до бібліотеки; чи розміщують респонденти свої роботи в інших інституційних репозитаріях. Окремі питання стосувалися проблем, що виникають при розміщенні матеріалів, пропозицій респондентів щодо покращення інституційного репозитарію та ін.

Опитування показало, що 42,5% опитаних у середньому користуються репозитарієм 1 раз на місяць (Рис. 1).

1. Як часто Ви користуєтесь інституційним репозитарієм?

40 відповідей

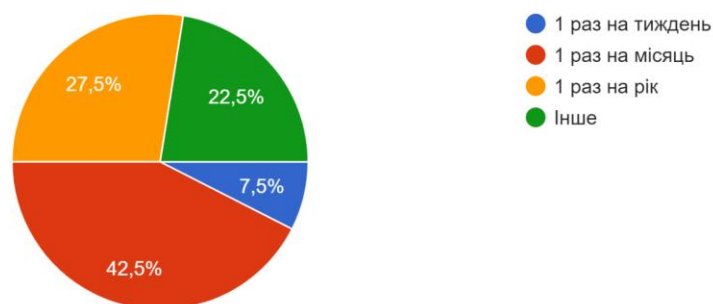

Рис. 1

Респонденти звертаються до репозитарію з метою розміщення наукових праць (82,5%), для пошуку інформації (70%); 2,5% - для розміщення кваліфікаційних робіт (дипломних проєктів) (Рис. 2).

2. З якою метою Ви звертаєтесь до репозитарію?

40 відповідей

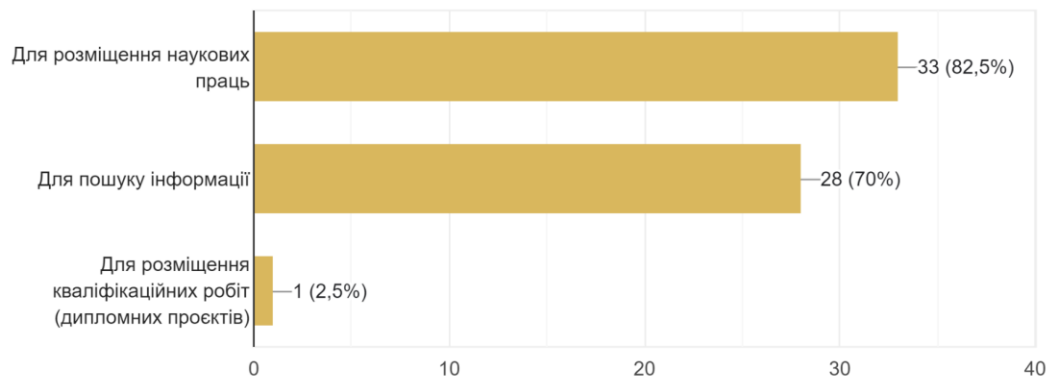

Рис.2

При розміщенні творів 50% респондентів надають перевагу передачі документа до наукової бібліотеки університету, 50% самостійно розміщують свої твори в репозитарії (Рис.3).

3. При розміщенні наукових творів Ви надаєте перевагу

40 відповідей

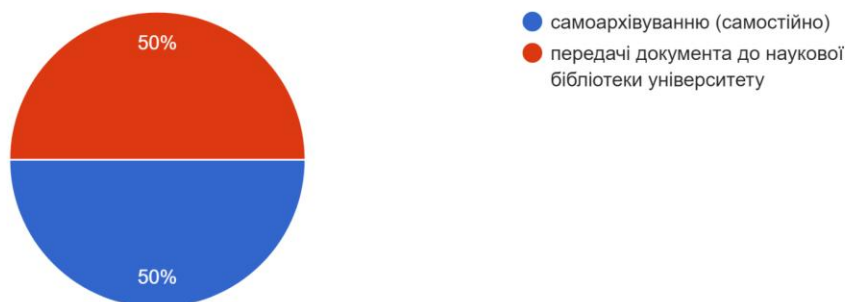

Рис.3

На питання «Що необхідно покращити в репозитарії університету?» 45,9% вказали на структуру репозитарію, 43,2% - на змістовне наповнення, а також на те, що частина наукових праць з репозитарію неактивна у GoogleScholar (2,7%). Повністю влаштовує репозитарій у такому вигляді, як є 2,7% респондентів (Рис. 4). Серед пропозицій респондентів щодо покращення репозитарію - можливість не тільки розміщувати твори, а й самостійно видаляти їх та замінювати у разі виявлення помилки у розміщеному файлі (2,7%).

4. Що необхідно покращити в репозитарії університету (Ваші пропозиції щодо його розвитку)?

37 відповідей

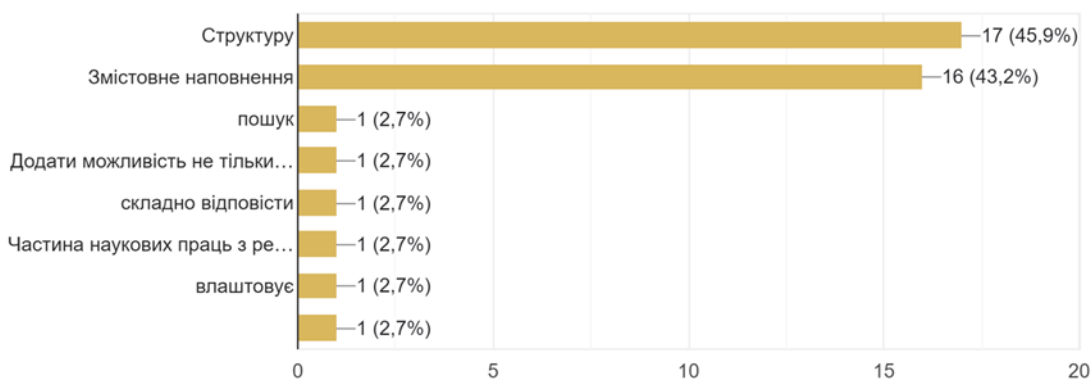

Рис.4

П'яте питання стосувалося функцій репозитарію. Респондентів попросили розташувати функції репозитарію за рівнем значимості. Відповіді розподілилися таким чином: на перше місце більшість опитаних поставили функцію зберігання наукових публікацій, на друге – функцію формування науково-дослідницької компетентності магістрів, на третє – інструмент підвищення цитованості, на четверте – інструмент підтримання академічної доброчесності, на п'ятому місці опинилася функція підвищення видимості вишу в загальному науковому інформаційному просторі (Рис.5).

5. Розташуйте функції репозитарію за рівнем значимості (1 – найнижчий рівень, а 5 – найвищий).

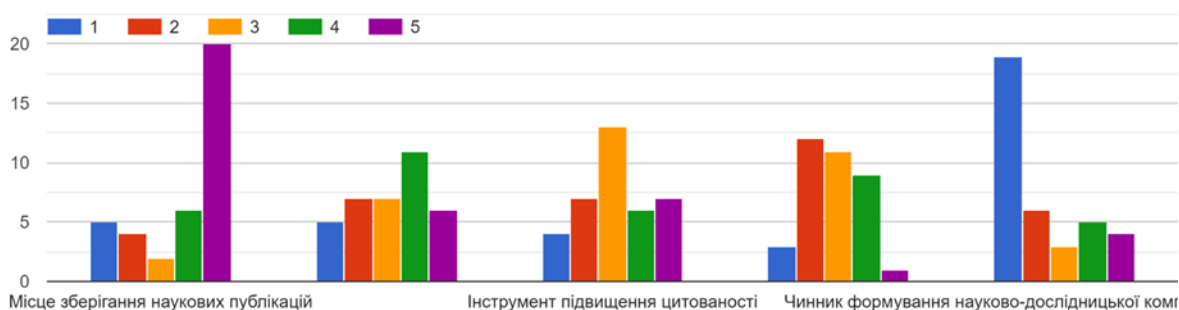

Рис. 5

Також була цікавою думка респондентів щодо найбільш ефективних формпопуляризації репозитарію університету, які потрібно було оцінитиза шкалою від 1 до 5, де 5 – найвища оцінка. Думки щодо цього питання розділилися – загалом

респонденти вказують на важливість усіх форм популяризації репозитарію, проте найвищу оцінку отримали інформаційні заходи для студентів, аспірантів та викладачів, найнижчу – розсилка електронною поштою (Рис. 6).

6. Які форми популяризації репозитарію університету є найбільш ефективними (оцініть їх за шкалою від 1 до 5, де 5 – найвища оцінка)?

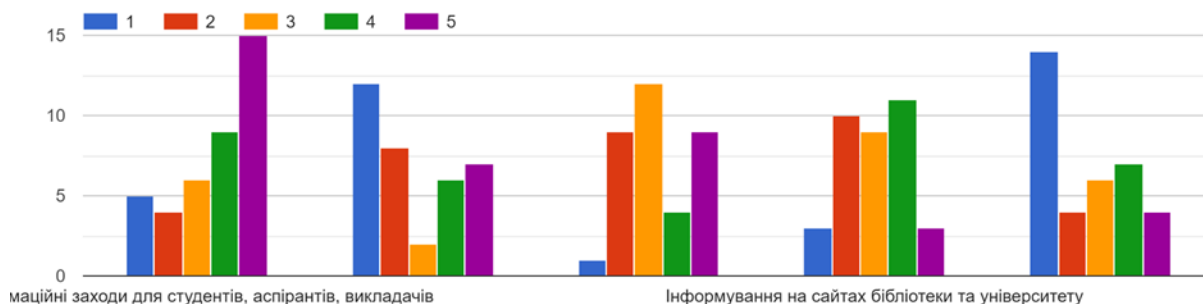

Рис. 6

Опитування також показало, що 30,8% викладачів розміщують свої роботи в інших інституційних репозитаріях (Рис.7). Більшість опитаних (76,9 %) зауважили, що кваліфікаційні роботи в репозитарій кафедри передає на електронну адресу бібліотеки, 35,9 % - кафедра розміщує самостійно(Рис.9);74,4% респондентів вказали на те, що на кафедрах є відповідальні за передачу кваліфікаційних робіт у репозитарій університету (Рис.8).

7. Ви розміщуєте свої роботи в інших інституційних репозитаріях?
39 відповідей

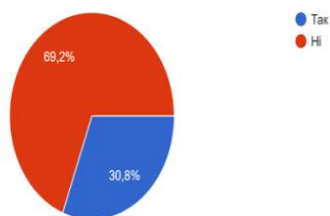

Рис.7

8. На Вашій кафедрі є відповідальний за передачу кваліфікаційних робіт у репозитарій університету?
39 відповідей

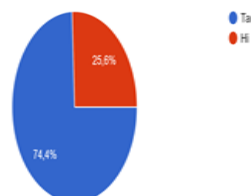

Рис.8

9. Кваліфікаційні роботи для розміщення в репозитарій Ваша кафедра

39 відповідей

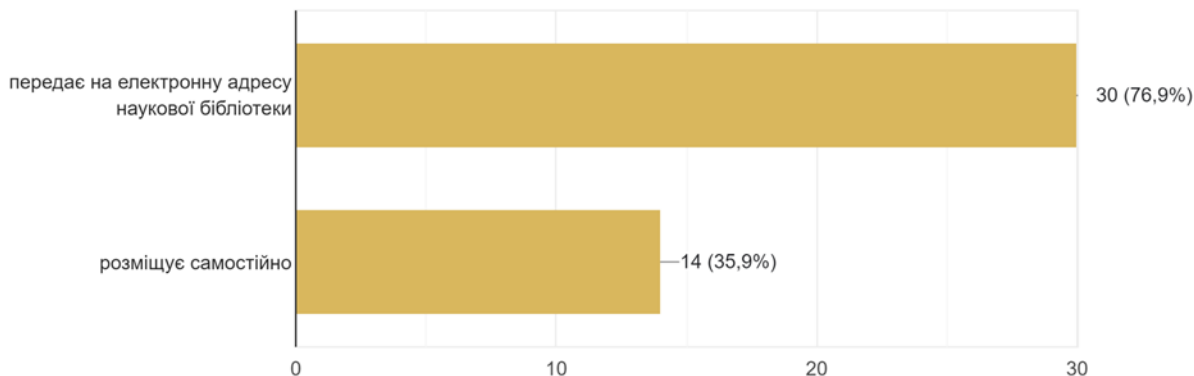

Рис.9

Серед проблем, що виникають під час самостійного розміщення матеріалів респонденти вказують на те, що не завжди вдається розмістити матеріали з першого разу, частина робіт з репозитарію непроіндексована у GoogleScholar. Частина опитуваних зауважує, що виникали проблеми з розміщенням дипломних проєктів, завантажені роботи не були зафіксовані системою репозитарію, тож респонденти пропонують, щоб у такому випадку приходило якесь сповіщення або було встановлено правило - перевіряти наявність робіт у репозитарії через певний період.

На питання «Хто, на Ваш погляд, повинен популяризувати репозитарій у середовищі здобувачів вищої освіти?» 95 % респондентів відповіли, що цим повинна займатися бібліотека (Рис.10).

11. Хто, на Ваш погляд, повинен популяризувати репозитарій у середовищі здобувачів вищої освіти?

40 відповідей

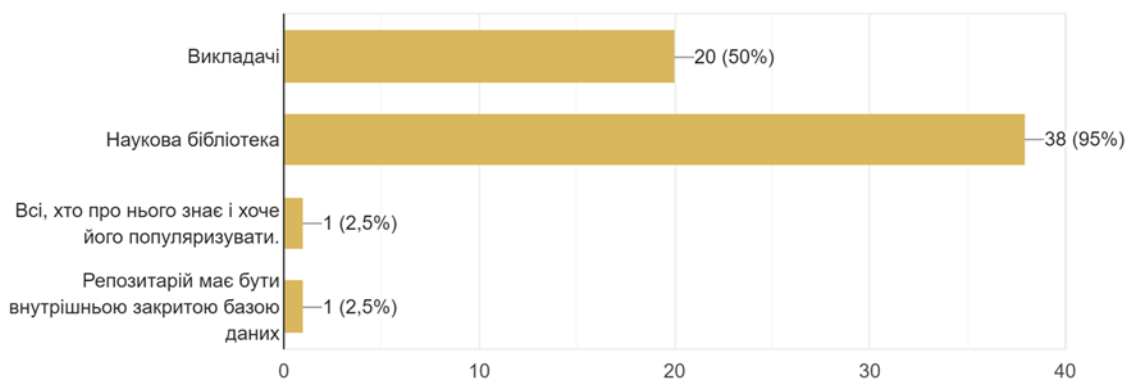

Рис.10

ВИСНОВКИ

Наукова бібліотека ХНУ здійснює технічну і адміністративну підтримку інституційного репозитарію, просуває ідеологію відкритого доступу, у повній мірі забезпечуючи розвиток академічної науки і освіти на основі сучасних інформаційних технологій. Відповідно інституційний репозитарій підвищує престиж та рейтинг як університету, так і самої бібліотеки, тож робота з удосконалення інституційного репозитарію, сприяння його інтеграції в Національний репозитарій академічних текстів є стратегічним напрямом діяльності книгозбірні.

Загалом організація та функціонування репозитарію університету ХНУ відповідає одному з основних принципів інформаційно-комунікаційних технологій – одноразове введення і багаторазове використання.

Опитування показало, що науковці зацікавлені у самоархівуванні своїх наукових праць, оскільки це скорочує час від моменту розміщення публікацій до моменту їх цитування, що впливає на рейтинг як самого науковця в академічному середовищі, так і зростанні рейтингу ЗВО. Але при розміщенні кваліфікаційних робіт студентів більшість респондентів користуються послугами бібліотеки.

Проте респонденти вказують низку проблем, що виникають під час розміщення матеріалів, як-от: не завжди вдається розмістити матеріали з першого разу; частина робіт з репозитарію не проіндексована у Google Scholar; завантажені роботи іноді не фіксуються системою репозитарію. Потрібно вказати, що такі питання не залежать від адміністратора, а виникають через війну в Україні (перебої з постачанням електроенергії). Разом із тим існують проблеми, що пов'язані з організованим поданням кваліфікаційних робіт у репозитарій. Щодо пропозицій респондентів самостійно вилучати твори з репозитарію та замінювати їх у разі виявлення помилки у розміщеному файлі, то технічні можливості не дозволяють це робити, тож з таким питанням потрібно звертатися до адміністратора.

ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Удосконалювати структуру та змістовне наповнення репозитарію відповідно до пропозицій користувачів та можливостей програмного забезпечення (відкриття нових колекцій, редагування тематичного рубрикатора тощо).
2. Сприяти відновленню індексації наукових робіт репозитарію у Google Scholar.
3. Поліпшувати процес розміщення кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти, зокрема, надавати зворотну інформацію щодо розміщених у репозитарії робіт відповідно до актів кафедр про передачу; здійснювати моніторинг повноти передачі робіт тощо.
4. Популяризувати репозитарій університету шляхом:
 - 4.1. Інформування деканатів щодо поповнення репозитарію кафедрами.
 - 4.2. Ознайомлення здобувачів вищої освіти з можливостями використання репозитарію в освітньому процесі під час проведення відповідних інформаційних заходів.
 - 4.3. Просування документів репозитарію соціальних мережах.